

KŘÍŽEM KRÁŽEM ZAKAVKAZSKEM

Gruzie
Arménie
Náhorní
Karabach

Jiří Kostúr

***KŘÍŽEM KRÁŽEM
ZAKAVKAZSKEM***

*GRUZIE, ARMÉNIE
NÁHORNÍ
KARABACH*

Jiří Kostůr

Vydáno v roce 2019

Nakladatelství Jiří Kostúr (jiri.kostur@seznam.cz)

© Jiří Kostúr, 2019

Fotografie: Jiří Kostúr, Miroslav Skalický Skalák, Šárka Skalická

ISBN: 978-80-88139-27-0 (PDF)

ISBN: 978-80-88139-28-7 (EPUB)

ISBN: 978-80-88139-29-4 (MOBI)

Bibliografie Jiřího Kostůra (1942):

Roční doby (přírodní lyrika), Severočeské nakladatelství, 1973.

Satori v Praze (autobiografické povídky), Pragma, 1993, rozebráno.

Lesní hovory (přírodní lyrika), Torst, 2000, rozebráno.

Toulavý kopyta (cestopis o putování s koněm po Šumavě a Vysočině, vlastní vydání, 2006.

Vidět sekvoje, a zemřít... (cestopis z amerického Jihozápadu), Akcent, 2008.

Baráky – soutrovi svobody (se spoluautorem Františkem Stárkem Čuňasem, kniha rozhovorů s aktéry undergroundových komun z komunistické doby), Pulchra, 2010, rozebráno.

Je zastoupen v Antologii české poezie I. díl (1966-2006), Dybbuk, 2009 a v antologii Chlévská lyrika (aneb zvířata nám odcházejí ze života), Sursum, 2010.

Časopis Revolver revue č. 83, 2011 otiskl kratší výběr ze sbírky milostné poezie Stařec a láska. V literární revui Pandora č. 24, 2012 vyšla ukázka z připravované knihy Dobrý práškač Švejek, která vychází ze svazků StB, které byly na Jiřího Kostůra vedeny jako na nepřátelskou osobu a s nimiž se seznámil teprve po 23 letech, vlastní vydání, 2013. Tištěná kniha je už rozebrána a na jaře roku 2015 vyšla jako e-kniha.

Tančící derviš (cestopis o Turecku), e-kniha 2015.

Island-země v zrodu (cestopis o putování Islandem), e-kniha 2015.

Stařec a láska (troufalý milostný deník), milostná lyrika, e-kniha 2015.

Union Jack (cestopis o Anglii, Walesu, Skotsku a Irsku), e-kniha 2016.

Tři hároši v Pobaltí (cestopis o Litvě, Lotyšsku a Estonsku), e-kniha 2016.

Toulky Bosnou, Albánií a Řeckem (cestopis), e-kniha 2016.

Tři hároši na Sicílii (cestopis o Itálii), e-kniha 2017.

Tři hároši v Podněstří (cestopis o Rumunsku, Moldávii a Podněsterské Moldavské Republice), e-kniha 2017

Ještě Evropou – Zámky na Loiře, Bretaň, Amsterdam, Hamburg, Skandinávie (cestopis), e-kniha 2017

Povídky ze zadní kapsy – soubor povídek, e-kniha 2017

Drž ten volant oběma rukama (*cestopis o Korsice a Sardinii*), e-kniha 2018

Obsah:

Prolog

26. srpna

27. srpna

28. srpna

29. srpna

30. srpna

1. září

2. září

3. září

4. září

5. září

6. září

7. září

8. září

9. září

10. září

11. září

12. září

13. září

14. září

15. září

16. září

17. září

18. září

19. září

20. září

21. září

22. září

23. září

24. září

25. září

26. září

27. září

28. září

29. září

30. září

1. října

2. října
3. října
4. října
5. října
6. října
7. října
8. října
9. října
Epilog

Prolog

Kam ještě jet, když mám Evropu už celou prokřížovanou? A to nezapočítávám půlky Kanady, kterou jsem projel s kamarádem Čechokanaďanem, a americký Jihozápad, kam jsem jel už sám a to především za nejmohutnějšími stromy světa: sekvojemi. Mezitím jsem se synem objel celý Island i s jeho nehostinným vnitrozemím a předtím sólo procestoval Skandinávii až na její nejsevernější výspu Nordcap. Teď už deset let brázdíme s kámoši z bývalého undergroundu každý evropský kout: začalo to Pobaltím, pak přišla Sicílie s celou Itálií, dál Rumunsko, Moldávie a i ta komunistická Podněsterská republika, Španělsko, Portugalsko, Francie, Bulharsko, Turecko, Britské ostrovy s Irskem, Balkán, Albánie, Řecko, zámky na Loře, Benelux atd. Naposled to byla i s přítelkyní Zdeňkou Korsika a Sardinie. Jaký kus světa si nadělím k svým 76 letem, co mi letos budou?

Evropský kontinent jsme převážně procestovali společně s Mirkem Skalický zvaným Skalák a jeho ženou Šárkou. Oni mají starý Mercedes, velký jako autobus, upravený k obývání. Já si vystačím se svým menším terénním vehiklem Jimny od firmy Suzuki. Mimo jízdního provozu mi slouží také za ložnici a obývací. Jsme tedy nezávislí na hotelech, penzionech a kempech. Ve městech nocujeme na ulicích, někdy u čerpacích stanic, ale většinou v terénu.

Pro letošek jsme se rozhodli absolvovat skutečnou velejízdu: Gruzii, Arménii a Náhorní Karabach. Do Zakavkazska patří také Ázerbájdžán, s ním jsou však problémy. Mimo povinného víza se na hranicích, jak informuje průvodce Lonely Planet, platí vysoká záloha, jejímž účelem je, abyste tam neprodali auto a odvezli ho nazpátek ze země. Navštívil jsem v Praze velvyslanectví, ale od úředníka jsem se nic nedozvěděl. Proto jsme Ázerbájdžán vyškrtli z cestovního itineráře. Riskovat při návratu do Gruzie – kvůli konfliktu o Náhorní Karabach se z Ázerbájdžánu nedá přejet do Arménie – že na hranicích nevydoluje zálohu nazpátek, to v žádném případě nehodlám!

Na Zakavkazsku mě nejvíce láká pohoří Velkého Kavkazu. Pochopitelně škrábat se do pěti tisícových výšin, na to už nemám věk, ale do odlehlých končin v Gruzii jako je Svanetie a Tušetie při ruských hranicích se terénním autem dá dostat. Novinářka Petra

Procházková v magazínu Lidových novin píše, že do oblasti Turecka vede jedna z nejnebezpečnějších cest na světě. Můj Jimny se na ni už těší!

Záhadou Zakavkazska je, do které části světa vlastně patří: Asie, nebo ještě Evropy? Geografové z různých zemí uvádějí několik verzí. V Česku stanovujeme hranici těchto světadílů od Kaspického moře přes tzv. Kumamanečskou sníženinu podél řek Kuma a Maneč a podél toku Donu k Azovskému moři. Jiný náhled ji posunuje jižněji k severním úbočím Velkého Kavkazu. Američané ji umísťují rovnou na jeho hřbet, takže by nejvyšší horou Evropy nebyl Mt. Blanc s jeho 4807 m, ale Elbrus, který má výšku 5642 m. Části severní Gruzie by tedy patřily ještě do Evropy. Britští geografové jdou ještě dál a hranici mezi Evropou a Asií kládou až k území Íránu. Do Evropy by tedy patřila nejen Gruzie, ale i Arménie a Ázerbájdžán.

Hraniční problematika světadílů je mi zcela fuk. Gruzie a Arménie jsou křesťanské země, je v nich spousta historických památek a řada klášterů je na seznamu UNESCO. Gruzínské město Gori je rodištěm krutovládce Stalina, jenž má na svědomí miliony zahynulých v gulagu, a má tam muzeum. Arménie je skoro celá hornatá a Jimnymu tam chci ještě jednou pořádně prohnat terénní faldy do třitisícové výšky k petroglyfům v horské oblasti Ughtasaru. V Náhorním Karabachu, kde se vízum dá pořídit na místě na ministerstvu zahraničí v hlavním městě Štěpanakertu, bude pro mě jako amaterského dendrologa lahůdkou dvou tisíciletý platan, nacházející se v jedné venkovské oblasti. Chci také prozkoumat jeskyni Azoch, v níž žádný turistický provoz není a lze ji navštívit jen se silnou baterkou.

Cesta po vlastní ose do Zakavkazska je skutečně dálava: z Rakouska se musí projet celé Maďarsko, velká část Srbska a celé Bulharsko. Stejná vzdálenost je přes veledlouhé Turecko jižním pobřežím Černého moře na hranice s Gruzii. Z bulharského Burgasu se dá sice přepravit s auty trajektem až do Batumi, ale proč zbůhdarma čekat tři dny jen na vodní hladinu. Projeli jsme zatím pouze půlku Turecka, z Mersinu a Tarsusu jsme ho protнули přes Kapadokii k Ankaře a kolem Černého moře k Istanbulu, tak teď při zpáteční cestě ze Zakavkazska to vezmeme i jeho východním vnitrozemím. Sjedeme potom opět k Středozevnímu moři, akorát se budeme muset vyhnout oblastem s kurdským osídlením kvůli po-

tyčkám turecké armády s bojůvkami zakázané PKK. Velké jezero Van tedy vynecháme, ale starověké sochy bohů na hoře Nemrut Daği si uniknout nenechám.

V posledním srpnovém víkendu pořádají Skaláci každoročně undergroundový festival. Protože letos se mnou přítelkyně nejede, tak do Meziříčka přijedu už v pátek a v neděli dopoledne pojedu napřed. Skaláci vyrazí za mnou od „Karlštejna“, jak jsem pojmenoval Mírovu přestavbu bývalého mlýna, buď v pondělí večer anebo v úterý ráno až pivovar odveze prázdné sudy od piva a uklidí se festivalové odpadky. Napřed jedu proto, jelikož Maďarsko vždycky jen profrčíme, tak chci z něho konečně něco vidět. Při cestě do Rumunska a Moldávie jsme udělali zastávku jen u „louže“ Balatonu, a když jsme se vraceli před pěti lety z Turecka a Skaláci to hnali po dálnici, tak jsem odbočil na neplacenou paralelní silnici a skoukl podrobněji Szeged a nově i Kezskemet. Na zakavkazskou krasojízdu jsem se „vyzbrojil“ i jednou pneumatikou navíc, kterou mám umístěnou na Jimnyho střeše.

Skaláci se svou fenou Zuzanou

Autor se ptá delfína, kde Skaláci jsou

26. srpna

Kolem desáté dopoledne jsem předjel z nocležné louky před „Karlštejn“. Za chvíli přišel Skalák a přinesl mi rakouskou dálniční známku, abych ji nemusel kupovat. „Přilep ji pořádně a uhlad’, ať policajti nemaj podezření, že není tvoje,“ řekl a dodal: „V poledne chcem zajet na oběd do Litohoře, nechceš počkat?“

Počkat jsem nechtěl, chci konečně uvidět maďarskou pusztu. Jedna se nachází u Debrecína, jenže to není mým směrem. Na jihu ve Velké maďarské nížině mezi Dunajem a Tisou je také několik ostrůvků stepních rezervací, tak si k nim zajedu. Do Srbska přejedu přes přechod u Subotice.

Zastávku jsem udělal jen v Kauflandu ve Znojmě, kde jsem zakoupil za poslední koruny ještě několik konzerv fazolí. Nezbyl mi ani jeden drobák, protože jsem v Českých Budějovicích musel v Datartu pořídit ještě jednu trojzásuvku do zapalovače v autě. Nabíjím v ní mobil, baterie do foťáku, akumulátorovou baterku a nově i svítilnu na čtení. Celodenně v ní mám také zapojenou bednu chladničky, kterou mám umístěnou vzadu v úložném prostoru vedle krabice s rýží, těstovinami atp. Je to zásoba na naše měsíční cestovatelské putování.

Při cestě z domova do Budějovic se mi v konektoru původní trojzásuvky zapekla pojistka. Závada se nedala hned odstranit a ani jsem se s tím nechtěl teď zdržovat. Raději jsem trojzásuvku koupil ještě jednu, abych ji měl do foroty, kdyby se ta stará nedala opravit. Vydřel jsem se tak z českých peněz, eura jsem v Rakousku nechtěl utrácet.

Prohnal jsem se dálnicí kolem Vídně a pak na hranici ještě na rakouské straně jsem zastavil u pumpy Shell. Naturál 95 je tam pěkně drahý, 1,59 eura za litr, ale podařilo se mi tam aspoň rozměnit eurovou pěti stovku. Prodavač v pokladně si ze mě dělal šoufky, že stroj na přepočítání peněz stávkuje.

Za hranicí v Maďarsku jsem zaplatil dálniční poplatek, tzv. maticí, a mastil to na Budapešť. Ta pro mě neznámá není, navštívil jsem ji ještě za komoušů a znovu se prošel centrem při mezipřistání letadla při návratu z Ameriky. Když jsem teď dorazil u ní na dálniční okruh, odbočil jsem z něho jižně na silnici č. 51. Z té se dá zajet k první přírodní rezervaci s názvem Apajpuszta.

Směrovka se stejným názvem mě přivedla kratší polňačkou k osamělé farmě. Má tam být restaurace a možnost jízdy na koních. Budovy farmy vypadaly teď ke konci sezóny opuštěně, kolem se nacházelo rozlehlé prostranství se sklizenou trávou. Tradici puszty připomínala jen vahadlová studna, nejspíš atrapa. Vedle ní stála velká dřevěná tribuna, kde potomci pasteveckých Kumanů, které Kiskunságskou oblast osídlili v 13 stol., si vydělávají na živobytí jízdami na koních v krojovaných kostýmech. Divadelní představení pro turisty. Co ale dneska není turistického?

Dlouho jsem se tady nezdržel, v blízkosti lidského osídlení na stepní ptáky: dropi, určitě nenarazím. Maďarský dlouhorohý skot se má chovat taky jen v pusztě u Debrecína. Otočil jsem Jimnyho a pokračoval dál na jih k srbské hranici.

Turistická Apajpuzsta

Začalo se pozvolna šejřit a tak jsem vyhlížel nějaké místo na přespání. Napřed jsem zajel do listnatého lesa, ale tam bylo stavení, kouřilo se mu z komína. Nakonec jsem přistál na rozlehlé louce mezi dlouhými řadami balíků sena. Tady bych neměl nikomu překážet a mezi dvěma patry balíků nebude svítlna na čtení vidět.

Napřed jsem zkonsumoval kus loveckého salámu, vozím ho vždycky tři štangle. K večeri jsem popíjel plechovkové pivo z chladničky. Předchlazené pivo v ní docela dlouho studené vydrží. Plechovkáče ze tří kartonů postupně během cesty zastrkuju do ledničky Skaláků v Meďouru.

Svítlna na čtení, kterou jsem nad spací úpravou zavěsil u hlavy, má dneska premiéru. Rozevřel jsem knihu „Podzimní symfonie Plastiků“ o historii známé undergroundové hudební skupiny „Plastic People of the Universe“. Do okruhu lidí kolem ní patřím.

Na knize se podílel František Stárek Čuňas, který z počátku s námi taky jezdil do světa. Za bolševika jsem s ním spolupracoval redakčně na vydávání undergroundového časopisu VOKNO. V roce 2010 jsme společně dali dohromady knihu rozhovorů „Baráky – souostroví svobody“ o undergroundových komunách za normalizace.

Nocleh v pusztě

27. srpna

Ráno při snídani jel po blízké polňačce nákladák se třemi chlapy. Uviděli mě a zabočili ke mně. Z jejich rozčilené gestikulace jsem pochopil, že mám vypadnout. Nejspíš si mysleli, že jejich dobytku ujídám seno.

Snídani jsem dorazil tedy u silnice a pak zamířil k přírodní rezervaci slatinných solných rybníků u Ordogan. Jenže v letošním suchu byly vyschlé, tak jsem jen krátce obhlédl jinak jistě zajímavý krajinný typ. Místo do další puszty Bugac, kam jsem původně chtěl ještě zajet, jsem se rozjel do města Kiskőrös. Je v něm rodný domek velkého maďarského básníka Sándora Petőfiho, který žil v polovině 19. stol.

Chalupa se slaměnou střechou stojí přímo na náměstí. Je v ní Petőfiho muzeum, jenže dneska v pondělí bylo zavřené. Nakoukl jsem skrz pootevřené dveře dovnitř, ale uklízečka mě dál nepustila. Tak jsem aspoň prošel vedlejší prostranství s bronzovými bystami a reliéfními portréty významných maďarských literátů. Petőfiho pamětní kámen zdobí verš: „Kdo pro tebe zemřel, svatá světová svobodo.“ On zemřel ve 26 letech jako revolucionář při potyčce

s ruským vojskem. Předzvěst roku 1956, kdy sovětská vojska rozdrtila tanky v Budapešti tehdejší maďarskou revoluci?

Pamětní prostranství rodiště Petőfiho

Město Kalosca je proslavené malovaným nádražím. Rozhodl jsem se tam také zajet. Zaparkoval jsem nedaleko pěší zóny a vydal se do turistických informací zjistit, kde se nádraží nachází. Cestou jsem narazil na muzeum maďarského symbolu: papriky, v pondělí mělo také zavřeno. O kus dál byla na jednom domě umístěna pamětní deska, že v něm v roce 1885 hrál na klavír světoznámý maďarský skladatel Ferenc Liszt.

Kancelář informací se nachází naproti biskupskému paláci. Tam jsem se dozvěděl, že nádraží je vzdálené ještě 2 km. Nechtělo se mi jít pěšky tak daleko, vrátil jsem proto k autu. Když jsem pak projížděl kolem ošuntělé patrové budovy s nápisem Vasútállomás, nechtělo se mi věřit, že je to význačné malované nádraží.

Po chodníku šla mladá žena s kočárkem. Vystoupil jsem z auta a zeptal se: „Dou you speak english?“ Odpověděla: „A little.“ Tak jsem ukázal na budovu: „Is this a railway station?“ Tedy, jestli je to železniční stanice. Kývla, že ano.

Vněšek budovy byl opravdu zanedbaný, ovšem když jsem ji obešel na peron, tak jsem čučel. Na něm byly zdobně vyřezávané sloupy, okna a dveře malované a čekárna byla celá vymalovaná ornamenty. V kanceláři vedle seděl chlápek, a když mě uviděl, tak vzal klíče a odemkl mi nádražní prostor, který sloužil jako muzeum železničních počátků z 19. stol.

Pánské a dámské WC

Z Kalosci jsem odjížděl spokojený. Byl čas už na oběd, tak jsem zastavil v jednom lesíku. Vytáhl jsem malý horolezecký vaříč a uvařil si napřed instantní krevetou polívku a pak, když jsem ještě v Hungarii, tak jsem si ohřál konzervu maďarského guláše. Spláchnul jsem ho plechovkáčem.

Zaznamenal jsem, že budu muset někde vzít benzín. Na přechod do Srbska to bylo ještě víc jak sto kilometrů. První pumpa se nacházela až v městečku Hajos, jenže tam byla potíž, že jsem neměl žádné forinty a pumpař eura nebral. V Kalosci jsem si nevzpomněl je vyměnit.

Benzín šlo vzít na kreditku, kterou jsem sice měl, ale na ní bylo vložených jen 500 Kč. Ty jsem si šetřil pro případ skutečné nouze. Pumpaři jsem tedy kreditní kartu zapřel, a protože uměl anglicky, tak mě odkázal na jinou pumpu anebo ať zajdu do banky. Na bankovku dvěstě forintů, které mají hodnotu české dvacký a kterou jsem chtěl přiložit k eurům, už mi předtím oznámil, že je dávno neplatná.

V bance se odehrála další kuriózní situace. Dneska v pondělí měla zavřeno, ale v průčelí byl nainstalovaný bankomat. Dveře k němu byly také zavřené, propustila mě však k němu čtečka, kterou

jsem podle návodu protáhl kreditkou. Já totiž ještě nikdy nepoužil služeb tohoto přístroje na výběr peněz. Když jsem chtěl do něho teď vložit platební kartu, tak jsem se zarazil.

Vzpomněl jsem si na loňskou dramatickou událost v Janově, kdy nás s přítelkyní nechtěla pustit výjezdová dálniční závora. Do turniketu jsem vložil vzdálenostní lístek, který spolkl. Zbaštil jako malinu i eurovou padesátku a ještě k ní chtěl přidat dalších třicet euro. Aby nás závora propustila, nezbylo než se tomu podřídít. Po návratu jsem si po internetu zjišťoval, kolik stojí dálnice z Milána do Janova a bylo to pouze 11 euro. Italská firma Autostrade mi po reklamaci sice 69 euro vrátila, ale když mi zdejší bankomat kreditku nevrátí, tak tu budu muset čumět až do úterý. Čert aby tu moderní techniku spral!

Na roh banky přijela dáma středního věku, uměla anglicky. Požádal jsem ji o pomoc s bankomatem, protože se mi nechtělo zajíždět znovu k pumpě, když jsem kreditku zapřel. Žena ochotně šla se mnou, jenže čtečka na mou kartu nereagovala. Na její ano, ale pro změnu stávkoval zas bankomat, který mou platební kartu spolkl, a i když žena postupovala podle návodu, žádné forinty nevydal. Naštěstí kreditku vyplivnul nazpátek.

Žena to zkusila ještě jednou se stejným výsledkem. To už jsem na to kašlal a vydal se rezignovaně k pumpě. Kreditka tam kupodivu fungovala, tak jsem načepoval 5 l benzínu. Co si o mně myslel pumpař, to mi bylo jedno. Frčím konečně do Srbska!

Cestou jsem projížděl pěknými domky, z nichž některé měly podobné štíty jako selské baroko v jižních Čechách. Lemovaly v dlouhých řadách obě strany silnice a měl jsem za to, že je to už městečko Jánoshalma. Bylo mi ale divné, že je liduprázdné, nikde nebylo vidět ani živáčka.

Zastavil jsem, když zrovna k protějšímu domku přijel mladík na mopedu. Anglicky neuměl a já z maďarštiny znám akorát slovo: nemtudom, tedy: nevím. Proč je v městečku tak prázdno, jsem teprve zjistil, když mladík otevřel dveře baráčku. Kolem stěn byly naskládané štosy lahví, kterým vévodil vinný lis. Domky byly vinné sklípky. Dosvědčilo to, že v postranní uličce u auta jsem si utrl z vinice několik hroznů tmavého vína.

Ze skutečného Jánoshalma jsem chtěl jet nejkratší cestou k hlavnímu tahu na Srbsko, kterým je komunikace č. 55. Jenže jsem se na mapě překoukl a způsobil si bloudivý galimatyáš. Nechápu, jak jsem mohl vidět na mapě silnici k vesnici Kisszállás, když k ní ze západní strany žádná nevede. Od ní by se pak popojelo k silnici č. 53, vedoucí z Baja na Szeged, a tu překřížuje hraniční č. 55 na Suboticu. Že by už u mě propukla stařecká demence?

Ujel jsem už dost velkou vzdálenost, ale na odbočku k vesnici Kisszállás jsem pořád nenatrefil. Dojel jsem až do městečka Kunfehértó, do kterého to bylo 11 km. Tam jsem se konečně otočil, že jsem musel tu odbočku přehlédnout, měla se vyskytovat, jak jsem byl přesvědčen, v půlce ujeté vzdálenosti od Jánoshalma.

Při zpáteční cestě jsem sledoval trasu pozorně jako ostříž. Odbočka ale nikde stále nebyla. Vedle silnice stál osamělý barák, tak

jsem zastavil a vydal se k němu s mapou v ruce. Jen co jsem zastavil, ozval se halas dvou velkých vlčáků. Když jsem přišel k brance, mohli ji zbořit. Chtěl jsem se otočit nazpátek, na zápraží se však objevila statná padesátnice.

Anglicky neuměla, a i kdyby ano, tak přes ten psí kravál bysme se stejně neslyšeli. Hlídači šleli dál, i když stála vedle nich. Žena je okřikla, to však nepomohlo, tak natáhla ruku a popadla u branky pověšené kladivo. Než jsem stačil reagovat, největšího štekala klepla do lebky. Ten zakňučel a i s tím druhým konečně zmlkli. Je vidět, že kladivo u branky nevisí pro nic zanic.

Natočil jsem mapu k pletivu branky a ukazoval na nenalezenou odbočku. Žena zakroutila hlavou, zabodla prst do mapy k Jánoshalma a pak ho posunula k městečku Mélykút, že musím jet tak. Nechtělo se mi to líbit, byla to zajižďka, psi ale začali zase jančit, tak aby opět nepřišel na pořad mazlivý štulec kladivem, tak jsem odkráčel. Pochopitelně řádně našťvaný, přece ta odbočka a silnice musí existovat!

Existovala, ale jen v mojí hlavě. Naproti domku nějaký asfalt odbočoval, jenže skončil po sto metrech u farmy, kolem se rozkládala samá pole. O kus dál bylo další odbočení, ale to vedlo jen do areálu fabriky. Po celé cestě nazpátek do Jánoshalma se jiné odbočení nekonalo. Zkontroloval jsem znovu mapu a konečně zjistil, že vlčák kvůli mně dostal klepnutí kladivem zbytečně. Tak se mu aspoň teď omlouvám.

Patálie s neexistující silnicí měla za následek, že se mi zkrátil benzín. Ukazatel stavu paliva se ocitl na výstražném červeném poli rezervy. Na tu se má dojet ještě kolem 50 km, jenže do Srbska byla ještě třiceti kilometrová vzdálenost a je ve hvězdách, jestli se na návod k obsluze Jimnyho dá spolehnout.

Na hranice jsem dojel se sevřeným zadkem, rafička ukazatele byla už na konci červené výstrahy. Jen jsem přešel po pasové kontrole na srbskou stranu, tak jsem svištěl do směnárny vyměnit si spásné dináry. Pumpa byla naštěstí nedaleko, narval jsem nádrž úplně po okraj. To byla úleva!

V Subotici jsem potkal první mešitu na cestě. Zastavil jsem na trávníku vedle silnice, ale ne kvůli ní, v Turecku jich budou haldy. Zaujal mě hlučnější zvuk motoru, respektivně výfuku. Sklonil jsem se pod Jimnyho, jestli se neobnovila ve sváru před katalyzátorem prasklina, kterou jsem si způsobil před třemi roky v Černé hoře

nárazem do zdobné koule na okraji chodníku. Provizorní oprava mi vydržela domů přes celou Albánii a Řecko.

Z opraveného sváru vypadalo, že nic uniká. Bez přidání plynu ale to nepoznám, jenže na plynový pedál ze země nedosáhnu. Okolo šel mladší Srp, tak jsem mu ukázal, jestli by mi nestisknul plyn rukou. Motor zařval, svár byl v pořádku. Hluk tedy vychází nejspíš přímo z tlumiče výfuku. Teď na to kašlu, zkontroluju to jinde.

Byla pokročilá hodina, za Suboticí jsem se najedl. Najel jsem pak na dálnici, kde jsem vyfasoval v mýtné bráně lístek s jejím označením. Platí se až u Bělehradu a pak dál u Niš. Chtělo by to dneska dojet k Bulharsku, Skaláci jsou už možná na cestě. Uvidím, kdy na mě padne únava. K Bělehradu je to kolem 200 km a do Niš dalších 230.

Na odbočku do Bulharska u Niš jsem dorazil před půlnocí. Po dálnicích jezdím jen stovkou, při vyšších rychlostech Jimny víc žere. Spotřebu mimo město má mít 8 l, nikdy jsem to ale neměřil. Akorát když byl nový, tak jsem při cestě s dcerou do Francie otestoval na dálnici k Mnichovu, kolik z něho vytáhnou. Při rychlosti 160 km měl vířivý mainström v nádrži, který byl sledovatelný

rychlým klesáním ukazatele paliva. Je to pěkně nenažraný Bumbrlíček!

Na Bulharsko vedla u Niš fungl nová dálnice, ještě nebyla ani placená. Daleko jsem po ní ale nejel, udělal jsem zaráz u pumpy, co se na jejím začátku vyskytla. Byl jsem pro dnešek už urvaný a zajel na nocování na prostranství vedle ní. Než jsem usnul, znovu jsem uviděl to klepnutí kladivem do vlčákovy hlavy.

28. srpna

Noc proběhla v poklidu. Ráno po snídani jsem najel na zvýšený trávník a zkontroloval tlumič výfuku. Objevil jsem hned díru v jeho horní části a navíc od unikajících spalin byl propálen i spodek nárazníku. Ten je z plastu, tak se nelze divit. Do servisu ale nikam zajíždět nebudu, zkrátilo by mě to značně eura. Pro provizorní opravu bude stačit kus plechu a azbestová šňůra. Mám s tím už zmíněnou zkušenost.

Ze včerejšího dojezdu na rezervu, kdy jsem málem skončil s prázdnou nádrží, jsem se nepoučil. Na dálnici někde před Niš jsem benzín vzal, ale jen za 1.000 dinárů, do Bulharska by to mělo stačit. U pumpy, kde jsem spal, jsem proto žádný další nebral, byl tam drahý. Případně ho vezmu, když tak v levnějších kotěhulkách. Dináry budu potřebovat i na zpáteční cestu.

Dálnice skončila u soutěsek s řekou Nišavou. Je to opravdu parádní místo, projížděli jsme ho už jednou se Skaláky. Skalní stěny provrtává i řada menších tunelů. Podle mapy, kde je vyznačená celá budoucí dálnice do Bulharska, je tento krásný úsek obcházen. Bude to škoda.

Zážitek z romantických soutěsek mi brzy zkazil pohled na přístrojovou desku. Opět se stav benzínu ocitl na výstražném poli rezervy a na žádnou pumpu jsem nenarazil. U cedule, která oznamovala, že do města Pirot je to ještě 9 km, byla rafička ukazatele znova na červeném konci. Teď už jsem se viděl, jak pomažu s petlahví pro benzín pěšky.

K pumpě do Pirota jsem dorazil určitě s poslední slzou v nádrží. Ze srdce mi spadl další kámen. Na hranici u Kalotina to bylo už jen třicet kilometrů, tak jsem plnou nádrž nebral, v Bulharsku má být

benzín daleko levnější. Stejně jsem kroutil nad sebou hlavou, co jsem za idiotského troubu.

Na hranici jsem vyměnil leva a zakoupil silniční známku. Pokud se Bulharsko projede za den, tak není potřeba, ale já chci zajet do pohoří Rila, abych viděl nejvyšší horu Balkánu. Jmenuje se Musala a je vysoko 2925 m. Se Skaláky jsme v horách Rily už byli, avšak jen u Rilského monastýru, kdyby jela přítelkyně, tak jsem s ní k tomu krásnému klášteru znovu zajel.

Před předměstím Sofie jsem odbočil k pumpě, kde jsem vedle uviděl nějaký smeták. Zkusil jsem tam najít azbestovou šňůru, abych ji nemusel kupovat. Nic jsem ale nenašel, tak jsem si tam ohřál aspoň konzervu s játry na cibulce. U vyžuknutého plechovkáče mě napadlo, že z něho bude dobrá záplata na děravý tlumič výfuku.

Na začátku bulharské metropole jsem zastavil u prodejny stavebnin. Azbestovou šňůru tam neměli, od jednoho zákazníka jsem se aspoň dozvěděl, kde se nachází Homemax, což je místní obdoba veleželezářského Baumaxu. Musím se vrátit na nájezdový most a za ním odbočit doleva. Za první křižovatkou Homemax uvidím.

Přistál jsem na parkovišti hangáru Homemaxu. Narazil jsem tam ale na jazykovou bariéru. Všichni prodavači na mě koukali jako tele na nová vrata, když jsem chtěl zjistit, kde se zde nachází oddělení kamen. Jedině tam jsem mohl ukázat, co chci. Ve dvířkách topidel je azbestové těsnění.

Zachránila mě jedna mladá prodavačka, která trochu anglicky přeci jen uměla. Místo slova: stove, které neznala, jsem použil výraz: fire a doplnil ho gestem, jak do ohně přikládám. Dívčina mě sice dovedla k balíkům slisovaných pilin, ale hned vedle bylo oddělení kamen. U jedněch jsem otevřel dvířka a ukázal na bílé těsnící orámování. Její kolega mě pak vítězoslavně odvedl k velké špulce s azbestovou šňůrou. Nechal jsem si odříznout dva metry.

V Sofii jsme se Skaláky samozřejmě byli, ale krásnou baziliku sv. Alexandra Něvského jsme viděli pouze z povzdálí. Tehdy tam probíhaly velké demonstrace a náměstí s tou velkou novobyzantskou stavbou z počátku 19. stol. bylo obšancované policií. Zašel jsem teď i dovnitř baziliky, focení je tam placené, pár fotek jsem však zadara pořídil, než jsem byl nekompromisně vypoklonkovan. Právoslavný interiér je parádní.

Od centra jsem zamířil mezi činžáky na severní periferii, abych viděl pořádně na dvoutisícové pohoří Vitoša. Zdvihá se přímo nad Sofii. Jimny si v zahrádkářské kolonii odbyl generálku na Zakavkazsko, nezpevněná hliněnka byla plná hlubokých, vyjetých kolejí.

Na dálničním obchvatu směrem na Plovdiv jsem odbočil na silnici č. 82, která vede k národnímu parku Rila. Zákruty a stoupání se zvedají napřed k městu Samokov a pak k horskému středisku Boro-

vec. Odtud jezdí pod téměř třítisícový vrchol Musaly lanovka. Tu už v pozdních odpoledních hodinách nestihám.

Borovec je kyčovitá turistická obec. Je tady plno suvenýrových obchodů, honosných restaurantů, penzionů a hotelů. Každopádně zde hlavu složit se nechystám. Navíc horské vrcholky jsou zakleté v mracích, tak je otázkou, jestli se ráno rovnou odtud nevypakuju.

Vyjel jsem dál po silnici lemovanou lesem. Už se začalo stmívat a tak jsem asi po třech kilometrech zabočil k blízkému vršku. Na lesní přibližovače za ním nebude na mě ze silnice vidět. Především světlo ze svítilny na čtení.

Přišla mi esemeska od Skaláků: kde jsem, nemůžou se mi dovolat, jsou už u Plovdivu. Zkusil jsem zavolat, ale mobil Šárky byl hluchý, moje SMS k ní také nedoputovala. Vyzvánění se sice ještě dvakrát ozvalo, ale zase nic. Pro ověření signálu jsem zavolał přítelkyni do Prahy a Zahradní město fungovalo. Později se ozval mobil Míry, který má rakouského operátora, a ke spojení došlo. Potvrdil, že jsou u Plovdivu a na to, že nevím, jestli zítra dorazím až na místo setkání u Marmarského moře, řekl: „No jo, ty tvoje hory!“

29. srpna

Ráno bylo slunečno, vrcholky nad hlubokým údolím, nad nímž jsem spal, byly bez mráčku. Pustil jsem se do opravy tlumiče výfuku. Byl to učiněný horor.

Napřed jsem musel vyndat těžkou krabici s potravinami a chladničku, abych se dostal ke zvedáku. Nadzvedl jsem Jimnemu pravé zadní kolo, ale i tak bylo svízelné prostrkovat azbestovou šňůru kolem dokola tlumičového tělesa. Díru jsem měl zakrytou na dvakrát přeloženou hliníkovou slitinou plechovkáče, kterému jsem uřízl vršek a dno, a šňůrou jsem ho pevně omotával. Přitom mi do očí padalo uschlé bláto a rez.

Oprávérenské martýrium mi trvalo tři hodiny, než jsem utáhl závěrečný uzel. Hlučnost ale zmizela. Jsem důchodce odkázaný na penzi devět a půl tisíce, tak se snažím udělat, co zmužu sám. Na cestovní výboje šetřím celý rok a je klika, že mám vlastní bydlení. Nový tlumič výfuku pořídím až v Česku. Plechovkáčů na další provizorium mám dost.

Sjel jsem nazpátek do Borovce, byl krásný bezmračný den. Lanovka jezdila a nebyla drahá. Společně se zpáteční jízdou stála 12 leva, což je přibližně kolem 150 Kč. Parkovné na celý den stálo 10 leva.

Trasa lanovky je dlouhá skoro pět kilometrů, čas přepravy trvá 25 minut. Borovec se nachází v nadmořské výšce 1350 m a horní stanice Jestrebec ve 2369 m. V mezistanici se přestupuje. Uzavřené kabinky jsou pro dva cestující, já ji měl sám pro sebe.

V kotli pod Musalou má být sedm jezírek. Turistická pěšina k nim má délku kolem čtyř kilometrů, není terénně náročná. Tedy jak pro koho. Se svými opotřebovanými kyčlemi jsem si skoro každých sto metrů musel orazit. Horská podívána i tak stála za to.

Prodělal jsem tam i nevšední komedii s malým ruksakem, v kterém jsem nesl konzervu leča, horolezecký vaříč a jeden plechovkáč. Ruksak má dost těsné popruhy, a protože bylo horko, chtěl jsem ho sundat, abych si sundal triko. Jenže jsem se nemohl z popruhů vyprostit, šly stáhnout jen do půli ramen. Rval jsem je usilovně dolů, a i když jsem se pro osvobození celý kroutil sem a tam, nemohl jsem s nimi víc pohnout. Do prčic, já ten ruksak nesundám!

Ze zátáčky od Musaly vyšla čtyřčlenná rodinka: manželský pár s dětmi. Když ke mně přišli, ukázal jsem posunkem otci rodiny, jestli by mi nepomohl. Byl ochotný, ale k mému překvapení mi natáhl popruhy nazpátek na ramena. Zaprotestoval jsem, tak konečně pochopil, že chci ruksak sundat. Konečně jsem si od previtů popruhů oddechl. Ruksak jsem pak nesl už na jednom rameni.

U prvního jezírka jsem udělal konečnou. Na vyvýšeném břehu u zdejší horské chaty stál stůl s lavicemi, tady jsem se uvelebil. Vrchol Musaly s jejími skalními a suťovými svahy jsem měl před sebou jako na dlani. Ohřál jsem si lečo a při popíjení plechovkáče jsem zavolal přítelkyni, protože je to poslední lacinější volání z EU. Když jsem jí popsal velehorskou krásu, zmínil jsem příhodu s popruhy ruksaku. Z Prahy zazněl smích: „Asi ti narostla ještě ramena!“

Musala 2925 m

Chtěl jsem se natáhnout na trávu, ale slunce zahalil oblak, udělalo se chladno. Natáhl jsem si znova triko a i mikinu a vyrazil na zpáteční cestu. Zajímavé, že i když se většinou teď stoupalo, tak jsem dorazil k lanovce za tři čtvrtě hodiny, zatímco k Musale mi to trvalo hodinu a půl. Asi jsem se už rozchodil, stejně to však bude nejspíš můj poslední vysokohorský výšlap v životě.

Z Borovce jsem klesal dál po silnici č. 82 východním směrem. Bylo horko, měl jsem spuštěná okna, průvan mi házel vlasy do očí. Zastavil jsem a chtěl z americké vlajky, zakoupené na Korsice, složit členku, na Korsice a Sardinii jsem s ní jezdil. Jenže jsem teď zapomněl, jak jsem ty hvězdy s pruhy skládal. Přišel znovu ke slovu smích z Prahy: „Tak nejen ramena, ale roste ti i hlava.“

Odvětil jsem: „Už se těším, že až se vrátím, tak mi poroste i něco jiného!“

Tulipánová ulice řekla: „To může napadnout jen tebe!“

Čelenka se skládá z tvaru šátku. Natáhl jsem si ji na čelo a mastil to po silnici č. 8 přes Pazardžik. Na dálnici A 1, která vede k Burgasu, jsem ještě nenajel, vezmu to až k Plovdivu, jestli tam nenajdu Billu nebo jiný evropský supermarket. Je to poslední možnost před tureckým „bílým blátem“, jak nazývám jižní veky a chleby po celém Středozeří.

Plovdiv jsem projel jen předměstím, na Billu jsem nenarazil. Se Skaláky ho máme také shlédnutý, akorát jsme vynechali římský amfiteátr, těch jsme ale v Itálii a Řecku viděli haldy. Odbočil jsem tedy už na dálnici, ze které po čtyřiceti kilometrech zamířím na A 3 směrem na Istanbul.

Na tureckou hranici je to ještě dlouhá štreka. Musí se projet kolem Haskovo a Harmanli a jediným zpestřením na dálnici je pohled na kopce a vrchy pohoří Rodopy, které se táhne podél celé hranice mezi Bulharskem a Řeckem.

Do Svilengradu jsem odbočil až v podvečerních hodinách. Na hranici je to jen 11 km. Zajel jsem tam pro benzín, v Turecku před pěti lety stál nehorázných skoro 50 Kč. Za vlády prezidenta Erdogana, jehož hospodářská politika zvedla vysokou inflaci, by měl být sice levnější, v Bulharsku ale litr vychází na 28 Kč. Je to nejlevnější cena v Evropě.

Mimo pumpy jsem našel i Billu. Koupil jsem si tam několik teplých karbanátků, které jsem zkonzumoval na parkovišti. Popíjel jsem k nim studený plechovkáč místní značky Wymenecko. U pumpy jsem odevzdal všechna zbylá leva a štěstí bylo, že jsem pumpaře při čerpání zarazil, když jsem si uvědomil, že na plnou nádrž jich už tolik nemám.

Do Turecka jsem přešel už za tmy, pasová kontrola proběhla normálně. Administrativní byrokracie kolem auta také. Ovšem u celní kontroly došlo k překvapení. Když jsem k ní přijel, před mladým celníkem stálo několik vozidel a jeden chlápek zrovna vynášel vyšší kartonovou krabici ze zadku malé dodávky na stolek opodál, jak mu celník nakázal.

Mladý Turek přišel teď ke mně a musel jsem otevřít zadní dveře Jimnyho. Do krabice s potravinami jen běžně nakoukl, zaujal ho ale karton plechovkáčů, který mám pod ní. Vytáhl jednu plechovku a prohlížel, co je to za značku. Pak ji nonšalantním gestem vhodil na rozloženou spací úpravu. Z kartonu vzal ještě tři plechovkáče a ty přistály také na dece. Následovalo stejné gesto jako o předchozího

chlápka, abych karton s pivy odnesl také na zabavovací stolec.

Zmiňoval jsem, že v Jimnym vezu tři kartony. Dva jsou umístěny na zadním sedadle za mnou pod krosnou s oblečením, takže není na ně vidět, tak jako na ten zabavený. Turek otevřel dveře na straně spolujezdce a lehce nadzvedl deku. Pak mávl rukou, že můžu už odjet. Nastartoval jsem s úlevou nad jeho ledabylostí a i dožraně za ten zabavený karton. Kdopak ho vypije, Erdogan, nebo celníci?

Za hraničním přechodem jsem brzy z dálnice E 80 odbočil na první turecké město Edirne. Silnice vedla kotěhůlkami, v hlavě jsem měl stále ty zabavené plechovkáče. Podobnou situaci jsem zažil ve Švýcarsku, kde na hranicích u Kostnice mi celník oznámil, že limit dovozu piva je v zemi Helvétského kříže pět litrů a já ho překročil o litrů třicet. Ty dva kartony pod krosnou s dvaceti čtyřmi plechovkami v každém mi vymákl. Dal mi na vybranou, zaplatit 35 euro pokuty, nebo se vrátit do Německa. Vybral jsem si pocho-pitelně návrat do Dojčlandu, Skaláci, nekontrolování, to za mnou otočili. Na tureckém přechodu bych si vybral pokutu, jak bych se jinak do Zakavkazka dostal?

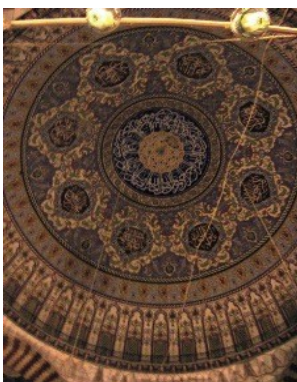
V Edirne je krásná mešita, kterou jsme viděli při první cestě do Turecka jen z dálky. Město jsme tehdy pouze objížděli, když jsme mířili na jih k Dardanelské úžině. Teď byla vidět nasvícená už z předměstí. Jmenuje se Selimova mešita, má čtyři vysoké minarety a byla postavena v 16. stol.

Zaparkoval jsem nedaleko od ní a šel jsem si ji prohlédnout. Mešity jsou esteticky rovnocenné gotickým katedrálám a barokním chrámům. Už jsem viděl Modrou mešitu a jiné v Istanbulu a je to

parádní podívaná. Samozřejmě každý kulturní okruh by měl zůstat na svém území. Kam by se jinak dalo do světa jezdit, když by všechny byly naštosované na jednom fleku?

Selimova mešita je skutečně skvělá, především její hlavní kupole s ornamenty a arabskými nápisy. Zažil jsem tam něco, co se v křesťanském kostele těžko uvidí. Když jsem do ní vstoupil, pochopitelně bez bot, bylo v rozlehlé prostora jen pár věřících. K mému překvapení tam běhalo několik dětí, které uprostřed červeného koberce s hlasitým jástem válely sudy. Ostraha u dveří nehnula ani brvou. Panečku, v Evropě by je kostelník hnál!

Arabská kaligrafie

Muslimský hřbitov

Vrátil jsem se k autu a tu se objevili dva mladíci. Ukazovali na nějakou ceduli na zdi a chtěli zaplatit parkovné. Přišlo mi hned, že to jsou falešní výběřčí, tak jsem je odbyl, že nemám vyměněné tu-

recké liry. Chtěli tedy eura, dokonce deset. Vyslovenou částku přiběhli podpořit ještě dva mladíši v čele s chlápkem středního věku. Byl to evidentně jejich kápo.

Parkoval jsem sice nedaleko hlavní třídy, ale bylo tady slabé osvětlení a mimo mě a těch pěti pouličních gangsterů nebyl na blízku nikdo. Dohadovat se o deset euro mi nepřišlo za této situace smysluplné. Jako dorostenec jsem chodil do boxu, avšak při mém věku a přesile těch hajzlů bych nevyvázl se zdravou kůží. Tak jsem těch deset euro vysolil. Erdogane, kde máš policii!

Z Edirne jsem se potřeboval dostat na silnici č. 100, která vede k městu Silivri na pobřeží Marmarského moře. Je to poměrně daleko, poslal jsem už Skalákům esemesku, že k nim dneska nedojedu. Těžko bych je za tmy někde hledal.

Na předměstí jsem špatně odbočil a obchvat mě vynesl na dálnici E 80. Jestli jsou dálnice v Turecku placené, nevím. Před pěti lety jsme na tuhle osmdesátku najeli z Istanbulu, u dálniční závory na nás jen bliklo světlo, ta se před námi otevřela jako u všech ostatních aut. Sjeli jsme s ní pak někde přenocovat, ale žádné placení se nekonalo. Stejně jako druhý den, když jsme z dálnice odbočili na přechod k Burgasu. Počítal jsem, že nás skásnou na hranicích, avšak ani tam nic.

Do Edirne hledat znovu silnici č. 100 se mi vracet nechtělo, tak jsem se nežinýroval a projel jedním průjezdem v mytní bráně. Jsou v ní dva a nic nepřekáží na dálnici vjet. Při projetí se sice ozvalo krátké houknutí a to bylo všechno. Uvidím, až budu odbočovat na Babaeski, kterým silnice 100 prochází, co se bude dít.

Nic se dneska nedělo, protože asi 25 km před odbočkou jsem přistál na parkovišti u pumpy. Patřila k dálnici, takže až zítra při odbočení zjistím, jestli jsou dálnice placené, nebo ne.

30. srpna

Ráno u pumpy jsem vyměnil za padesátku eur turecké liry a koupil benzín. Teď jsem tomu nevěnoval větší pozornost, ale připadlo mi, že je levnější než v Bulharsku. Erdogan vede tureckou ekonomiku zaplat'pánbůh po turecku!

Finanční záchranu u odbočení na Babaeski jsem nepotřeboval, průjezd byl volný s opětovným zahouknutím. Nechám to tedy teď koňské hlavě. Nejspíš se dálnice platí elektronicky. Uvidím, co

budou říkat Skaláci.

Cesta na pobřeží k Silivri docela odsejpala: rovinu střídalo táhlé stoupání, kde se při sjezdu dala vyhodit rychlost. Skaláky jsem našel brzy, esemesku, u které pláže jsou, psal Míra, takže jsem si mohl ušetřit pochvalu Šárce za první inteligentní SMS, kterou jsem od ní dostal. Většinou píše nesrozumitelné koniny.

Nahodil jsem hned první koupel. Šárka se slunila na pláži, Skalák hlídal jejich boxerku Zuzanu na place u Meďoura. Probírali jsme, jak to s těmi dálnicemi je, a protože zrovna přijeli městští policisté, tak jsem šel k nim to sondovat. Nemluvili anglicky, na čelním sklu měli ale stejnou nálepku HSG, která je umístěna na jednom z dálničních průjezdů. Ukazoval jsem na ní, policajti koukali na mě dál jako tvrdý ypsilon. „Vědí kulový,“ konstatoval jsem Mírovi.

Po druhé koupeli Míra sundal ze zadku Meďoura jejich horská kola. Zajedeme spolu do Silivri zjišťovat tu dálniční záhadu. To už se z pláže vrátila Šárka a převzala štafetu hlídání Zuzany. „Než se vrátíte, tak uvařím,“ řekla.

Mizera Kostúr mi zas fotí špeky!

Já až do města nedorazil. Bylo vedro, silnice stoupala dlouhým táhlým kopcem, o deset let mladší Skalák zmizel v dáli. Hned jsem se na naše stanoviště nemohl strefit, splavený jsem se vyčubil as-

poň u jiné pláže.

Dlábés byl už hotový a Míra pořád nikde. Dojedl jsem, když se konečně objevil. Prakticky nic nezjistil. „Chtěl jsem rozměnit pětistovku eur, ale čtyři banky měly zavřeno,“ řekl našťavaně a dodal: „Na dálnice jsem se proto ani neptal.“

Než jsme kolem páté odpoledne vyrazili k Istanbulu, tak jsem mluvil s dvěma mladými Turky. Vehementně nás zdravili kvůli pomalovanému Med'ouru, ale o dálnicích mi nebyli schopni nic říct. Jejich známá z baráku naproti, kde stáli, krčila také rameny a prý se dálnice v Turecku neplatí. Tak uvidíme.

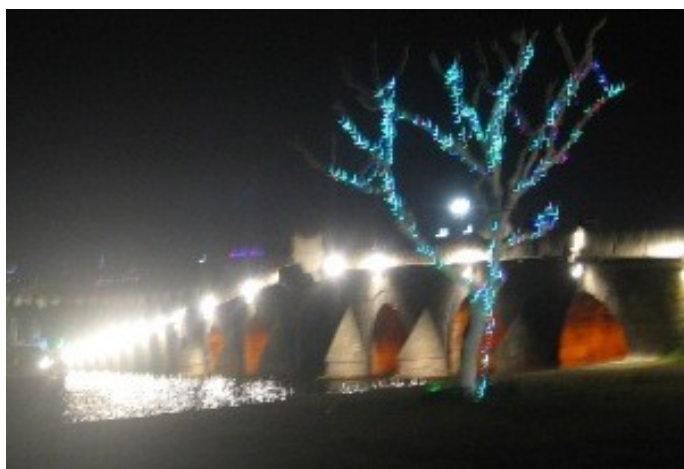
Plazil jsem se za Med'ourem pobřežím dál po silnici č. 100. Znovu jsem uviděl atrapu policejního auta, která je umístěná u krajnice, aby přiměla řidiče respektovat dopravní pravidla. V Česku by takový výstražný nápad měl určitě také uplatnění.

Dorazili jsme k velké zátoce u města Büyükçekmece. Skalák do něho odbočil a spustil Med'oura z prudkého kopce. Chtěl zajet k moři, ale ten dlouhý padák nás přivedl jen na frekventovanou ulici, která opět končila na komunikaci č. 100.

Odbočil na jiném místě, to s námi však podjelo hlavní tah na druhou stranu a mířili jsme někam do tramtárie. To bylo na mě už moc, tak jsem Skaláky předjel. Jenže Míra jel dobře, protože je to náš vyhlášený cestovatelský flekař. Ocitli jsme se nedaleko velké laguny a tam jsme to pro dnešek zasekli.

Lagunu, která navazuje na zátoku Marmarského moře, přepažuje kamenný most z 16. stol. Je opravdu krásný. Nazývá se most sultána Sülejmana, má délku 636 m a podpírá ho 24 pilířů. Na jeho výstavbu se použilo 40.000 m³ kamene. Rekonstrukce mostu, který spojoval v historické době Istanbul s Evropou, proběhla v r. 1986-89.

Vedle mostu se nachází park, do kterého jsme nakoukli. Konají se v něm hudební festivaly a jsou tam rozmístěné modernistické skulptury. Park slouží také jako oddechové místo, byla tam docela velká návštěvnost. Většina žen měla hlavy zabalené v hidžábu, přestože zakladatel tureckého státu Mustafa Kemal Atatürk nabádal ženy chodit oblečené evropsky.

Se Šárkou jsme se vrátili už k autům. Míra šel se Zuzanou ještě kolem laguny najít kratší cestu na zítřek, než jsme sem přijeli. Zalehl jsem a viděl kočku, která se vyhoupla přes okraj odpadkového kontejneru najít něco k snědku. Kolem dost přejížděla auta, tak jsem si do uší zasunul ucpávky.

31. srpna

Noc proběhla v pohodě. Skalák ráno říkal, že u nás zastavili poliši. „Svítili si na tebe baterkou.“ podotkl. Nic o tom nevím, spal jsem jako zabitý. Na zatahovací záclonky jako mají v Meďouru, kašlu.

Do Istanbulu to bylo ještě přes 40 km, ale už dávno před ním narůstala velká zástavba. Když jsme do něho dojeli, tak nás Míra za-

vezl do ulice, kde se měli vyskytovat staré dřevěné domy. Jenže v bývalém hlavním městě Osmanské říše byl poprvé před třiceti roky – na začátku osmdesátých let vyemigroval do Rakouska – a historické domy už zmizely.

Ploužily jsme se dlouhou přeplněnou jednosměrkou, naštěstí se nám konečně podařilo odbočit na Kennedyho nábreží. To nás dovedlo na začátek Zlatého rohu, kde už to známe. Nedalo se tam ale otočit nazpátek, protože jsme přejeli návrší s palácem Topkapi a mešitou Hagia Sofia. Museli jsme přejet Galatský most a v kopci nad ním v blízkosti Galatské věže se vrátit zpátky.

Když jsme pod návrším projížděli, všimli jsme si odbočky k parkovišti. „Zkusíme tam zajet,“ shodli jsme se při otáčení. Parkoviště bylo sice jen pro autobusy, ale nechali nás tam zaparkovat. Maník, co tam uklízel, nám to vyjednal. Ukazoval, jestli nechceme umýt na autech skla, tak jsme na to kývli, měl jsem přední sklo už zaprasené ze srážek s hmyzem.

Z Istanbulu jsme chtěli vidět jen Ayasofyi, bývalou největší baziliku byzantské říše. Mehmet II, když dobyl Konstantinopol v 16 stol., nechal baziliku přestavět na mešitu a ta dostala název Hagia Sofia. Dneska je z ní muzeum. Před pěti lety, co jsme v Istanbulu byli, zrovna bylo pondělí a to je zavírací den. Takže jsme interiér chrámu neviděli.

Skaláci šli nahoru k náměstí Sultanahmet napřed, já se zdržel vrácením k Jimnymu pro stovku eur na výměnu. Stoupal jsem jinou ulicí a ocitl se u paláce Topkapi, bývalého sídla osmanských sultánů. Zašel jsem k pokladně kolem dlouhé fronty turistů, abych zjistil, kolik vstup dneska stojí. Prohlídka prostor paláce a bývalého harému se zvedla z minulých padesáti lir., na současnou sumu pětašedesát. Ani tehdy jsme do Topkapi nezavítali.

Při cestě nazpátek k bráně areálu mě odchytila jedna mladá holka, která se chtěla se mnou vyfotit. Následovala ji také její kamarádka. Sám o sobě ve svém věku nejsem určitě tak fotogenický, ale učaroval jsem jim trikem s nápisem *Türkiyr* a zdobnou čapkou, které jsem si před lety v Istanbulu koupil. Možná jedna linie mých předků pochází z Anatolie. Jméno: Kostúr se v Turecku vyskytuje, píše se však *Koçtur*, nebo *Koştur*. To c a s ocáskem, se čte jako č a š.

Z boku muzeální mešity se nacházejí hrobky různých sultánů. Po jejich prohlídce jsem zabočil k hlavnímu vchodu, před kterým seděla na lavičce Šárka se Zuzanou, Míra šel jako první dovnitř. Šár-

ka si stěžovala: „Zapomněla jsem si vzít cigára.“ Sehnul jsem se a podal jí ze srandy vajgla. Zvedla oči v sloup. Byl to filtr.

K pokladně se táhla také fronta, přifařil jsem se ke Skalákovi, jenž stál už nedaleko. „Vstupný je pořádně mastný, 50 lir!“ poinformoval mě. „Se Šárkou stovka,“ dodal. Ptal jsem se: „Nemaj tam seniorský slevy?“ Žena v pokladně kroutila zamítavě hlavou.

Bývalá bazilika Ayasofya z 6. stol., dnes tedy Hagia Sofia, je obrovská. Dá se v ní zajít i do ochozů patrové galerie, odkud prostora chrámu teprve patřičně vynikne. V přízemních katakombách je vidět malé cihličky, pocházející z byzantské doby. Navíc jsou tu i křesťanské fresky, které při přestavbě na mešitu nebyly zničeny, ale pouze zatřeny vápnem. Islám jakékoliv zobrazování zakazuje, ale tady udělil aspoň vápenný pardon. Dneska je zpodobnění Ježíše Krista a Matky boží odkryto.

Ayasofya alias Hagia Sofia

Pohled z galerie

Byzantské fresky

Když jsme se s Mírou nabažili byzantsko-osmanské nádherou, Šárka nás šla vystřídat. Naproti přes velké náměstí se nachází Sultanahmet Cami, tedy Modrá mešita. Hagia Sofia má jen čtyři minarety, Modrá mešita šest. Mimo modrých kachlí, podle nichž je pojmenována, aspoň jimi bývalé byzantské bazilice konkuruje.